

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Development of Internal Supervision Model for Small-Sized Schools
under the Office of the Basic Education Commission
in the Northeastern Region of Thailand

วิชัญญ์ ทศะ¹ / วลัยกานา ฉลาภบัง² / ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ³ / พรเทพ เสถียรนพเก้า⁴

Vichanee Tossa / Wannika Chalakbang /

Tanongsak Koomkhinam / Pornthep Satheannopakaow

^{1,2,3,4}สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Educational Administration and Development Program, Faculty of Education,

Sakon Nakhon Rajabhat University

Received: July 3, 2019
Revised: August 11, 2019
Accepted: August 15, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบและตรวจสอบ ความถูกต้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พหุกรณีศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 2 โรงเรียน และเทคนิคคลอฟายแบบ ปรับปรุง 3 รอบ ซึ่งได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ระยะที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 760 คน

ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระยะที่ 3 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ การนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้น ตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน (2) ขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน (3) กระบวนการนิเทศแบบ NPSFE และ (4) ผลของการนิเทศภายในโรงเรียน 2) รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีทั้งความถูกต้อง ความเหมาะสม และเป็น ประโยชน์ โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.38, 4.31, 4.42$ ตามลำดับ) และ 3) คู่มือการใช้ รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.41$)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this study were to develop and examine the correctness, appropriateness and usefulness of the author's internal supervision model for small-sized schools under the Office of the Basic Education Commission in the northeastern region of Thailand. The study was divided into three phases. The model was developed in the first phase from the information synthesized from document analysis, an interview of nine experts, multi-case studies on two small-

sized schools with best practices on administration and performance as well as 3-round application of modified Delphi's technique from the comments of 21 professionals. The examination on the correctness, appropriateness and usefulness of the developed model was conducted in the second phase by using the opinions and comments received from 760 small-sized school directors and academic teachers. They were selected through multi-stage sampling. The tool employed was a 5-level rating scale questionnaire. Data analysis was conducted with the aid of computer software. A user manual on the developed model was created in the third phase and received appropriateness examination by five experts. An analysis was also conducted to determine the percentage and standard deviation of the data. The results was concluded as follows: 1) The developed internal supervision model for small-sized schools under the Office of the Basic Education Commission in the northeastern region of Thailand consisted of four main components namely (1) supporting factors of internal supervision; (2) scope of internal supervision; (3) supervision process (NPSFE); and (4) internal supervision result. 2) The correctness, appropriateness and usefulness of the developed internal supervision model for small-sized schools under the Office of the Basic Education Commission in the northeastern region of Thailand in overall was at a high level with $\bar{X}$ = 4.38, 4.31, 4.42; respectively. And 3) The overall appropriateness of the developed user manual on internal supervision model for small-sized schools under the Office of the Basic Education Commission in the northeastern region of Thailand was at a high level ($\bar{X}$ =4.41).

Keywords: development model, internal supervision, small-sized schools

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้เชิงอรรถของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับ The National Education Commission (2002) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 22 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาว่าต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยกำลังประสบปัญหาประการหนึ่ง คือการมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก กล่าวคือนักเรียนน้อยกว่า 120 คน โรงเรียนเหล่านี้กระจายอยู่ในพื้นที่โดยเฉพาะในชนบทและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลงและความนิยมของผู้ปกครอง ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่างบประมาณไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่าย ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน Intararuksasap (2015) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ประสานงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติการเพื่อส่งเสริม สนับสนุน แนะนำ ให้คำปรึกษาซึ่งกันและกันในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนทำให้การศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และสอดคล้องกับ Yutrong (2014) ที่กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่าเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียน โดยความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย คือ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นวิธีการที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการทำงานและดำเนิน

กิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูและบุคลากรภายในโรงเรียนในการแนะนำช่วยเหลือให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
3. เพื่อจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย (Documentary analysis) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) การใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบ (Modified Delphi Technique) และการสำรวจ (Survey) ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

- 1) การวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน
- 3) พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 2 โรงเรียน
- 4) การพัฒนารูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบ

แหล่งข้อมูลได้มาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 760 คน

ระยะที่ 3 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน กระบวนการนิเทศแบบ NPSFE และผลของการนิเทศภายในโรงเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความรู้และทักษะของบุคลากรการนิเทศ พฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้รับการนิเทศ บรรยากาศในโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน และการมีส่วนร่วม

1.2 ขอบข่ายนิเทศภายในโรงเรียน มี 7 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดการเรียน การสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงและการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ

1.3 กระบวนการนิเทศแบบ NPSFE มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการในการนิเทศ ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ ขั้นที่ 4 การประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นที่ 5 การประเมินผลและสรุปผลการนิเทศ

1.4 ผลของการนิเทศภายในโรงเรียน มี 4 ด้าน คือ คุณภาพครู คุณภาพนักเรียน คุณภาพผู้บริหาร และคุณภาพของสถานศึกษา

2. รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ ดังนี้

2.1 ความถูกต้องของรูปแบบ พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$)

2.2 ความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่าทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผลของการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}=4.37$) ด้านกระบวนการนิเทศแบบ NPSFE ($\bar{X}=4.32$) ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}=4.29$) และด้านขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}=4.27$) ตามลำดับ

2.3 ประโยชน์ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีประโยชน์อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน

3. คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}=4.60$) และตอนที่ 3 กำหนดำเนินการดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก ($\bar{X}=4.60$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ตอนที่ 1 บทนำ ($\bar{X}=4.42$) และตอนที่ 4 ขอบเขตการประเมินและคำอธิบายระดับคุณภาพ ($\bar{X}=4.34$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2) ขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน 3) กระบวนการนิเทศแบบ NPSFE และ
- 4) ผลของการนิเทศภายในสามารถอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายใน โรงเรียน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ และทักษะของบุคลากรการนิเทศ โดยผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถถ่ายทอดให้คำแนะนำแก่ครูได้ มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ และสามารถสาธิตให้คำแนะนำแก่ครูมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีความรู้และทักษะที่จำเป็นที่เกี่ยวกับการนิเทศภายใน มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ สามารถสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการฟังเป็นอย่างดี มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ดีในการทำงานร่วมกับคนอื่น สามารถจูงใจให้ครูร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์ในการนิเทศภายใน โรงเรียน 2) ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้รับ

การนิเทศ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศจะต้องกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศเห็นความสำคัญของการนิเทศภายใน มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะได้รับการนิเทศภายใน มีความมุ่งมั่นและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน สามารถจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ให้ความร่วมมือในการวางแผนการนิเทศภายใน สามารถประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ นำผลการประเมินการนิเทศของตนไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านบรรยากาศในโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันจัดโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีเอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์การปฏิบัติงาน สื่อและเครื่องมืออื่นๆ ครูมีขวัญกำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน 4) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องตระหนักและมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ สร้างขวัญกำลังใจให้ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้รับการนิเทศ ส่งเสริมและช่วยเหลือผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศ ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในการนิเทศภายใน 5) ด้านวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีค่านิยมและความเชื่อที่ดีต่อโรงเรียน ยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ความประพฤติที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นแบบแผนแนวทางปฏิบัติที่ดี ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนยอมรับและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนร่วมกัน ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงคุณภาพของนักเรียนและโรงเรียนเป็นสำคัญ ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันและมีธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน 6) การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ เปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา ชุมชนมีความเข้มแข็งให้ความร่วมมือ การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากความรู้และทักษะของบุคลากรการนิเทศ พฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้รับการนิเทศ

บรรยากาศในโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน การนิเทศภายในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้กับครูในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับ Ketbanchong (2014) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 พบว่าปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน ด้านการสื่อสาร ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานและ การฝึกอบรม ด้านภาวะผู้นำ ด้าน การมีปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลและด้านแรงจูงใจ

1.2 ขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของ

การนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ผู้นิเทศแนะนำความช่วยเหลือผู้รับการนิเทศในการนำหลักสูตร ไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตร ผู้นิเทศแนะนำและช่วยเหลือผู้รับการนิเทศในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้นิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาทักษะการทำงาน กลุ่มผู้นิเทศต้องส่งเสริมระบบการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศโดยใช้ทีมงานหรือกลุ่ม ส่งเสริมให้มีกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อให้มีศักยภาพในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้ตั้งไว้ ติดตามประเมินผลทักษะการทำงานกลุ่ม สนับสนุนเสริมแรง โดยการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้รับการนิเทศ และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้นิเทศต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ให้

คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการทำวิจัยของผู้รับการนิเทศตลอดจนการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนการสอน ผู้นิเทศต้องให้คำปรึกษาแนะนำการนำหลักสูตรไปใช้จริงในชั้นเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรเพื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ดำเนินการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 6) การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ผู้นิเทศต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับปัญหาและความต้องการ ส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานกับผู้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ และสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้รับการนิเทศปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 7) การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ผู้นิเทศต้องสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของผู้รับการนิเทศ ส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศได้รับการพัฒนาที่หลากหลายตรงตามความต้องการ ให้คำปรึกษาแนะนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน จัดหาเอกสาร ตำรา องค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้ครูศึกษาหาความรู้ ทั้งนี้ เนื่องจาก การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ เป็นขอบข่ายสำคัญของการนิเทศภายใน โรงเรียนขอบข่ายดังกล่าวเป็นภารกิจของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน บรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและสามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น

1.3 กระบวนการนิเทศแบบ NPSFE เป็นองค์ประกอบสำคัญของ

การนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการในการนิเทศ โดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันปฏิบัติ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการนิเทศ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และจัดลำดับปัญหาที่ต้องได้รับการนิเทศ ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการนิเทศ กำหนดแนวทางและวิธีการในการนิเทศ กำหนดวัน เวลาและระยะเวลาในการนิเทศภายใน ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ ผู้นิเทศดำเนินการนิเทศตามลำดับขั้นตอนและกิจกรรมที่กำหนดในแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดในด้านที่ต้องการนิเทศ หลังการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต่างนำผลการนิเทศไปใช้เป็นข้อมูลในการนิเทศหรือการพัฒนาครั้งต่อไป ขั้นที่ 4 การประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศประชุมร่วมกันหลังปฏิบัติการนิเทศ วิจารณ์ผลการปฏิบัติการนิเทศและวิเคราะห์ผลการนิเทศร่วมกัน นิเทศทบทวนและสรุปประเด็นจากผลการนิเทศร่วมกัน ขั้นที่ 5 การประเมินผลและการสรุปผล การนิเทศ ผู้นิเทศตรวจสอบความสำเร็จของการนิเทศภายในโดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ สรุปและจัดทำรายงานผลการนิเทศภายใน ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการนิเทศแบบ NPSFE เป็นขั้นตอนในการนิเทศที่สอดคล้องกับวงจรคุณภาพของ Deming (PDCA) และเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ กล่าวคือ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และปัญหาความต้องการ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนเพื่อแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนา เมื่อได้แผนที่ยอมรับร่วมกันจึงลงมือปฏิบัติตามแผน มีการเก็บข้อมูลและนำมาพิจารณาเพื่อทบทวนผล สุดท้ายจึงสรุปผลโดยเทียบเคียงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดและจัดทำรายงานผล การดำเนินการตามขั้นการนิเทศดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอน ความเจริญก้าวหน้าทาง

วิชาชีพครูและคุณภาพของนักเรียน โดยจะนำไปใช้กับทุกขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ Romsai (2015) ได้กล่าวว่า กระบวนการนิเทศภายในเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การจัดระบบงานและการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำตามแผน 4) การดำเนินงานเป็นการปฏิบัติตามแผน 5) การประเมินผลการนิเทศ และ 6) การปรับปรุงแก้ไข

1.4 ด้านผลของการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านคุณภาพครู ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ครอบคลุมตามที่หลักสูตรกำหนด มีการใช้เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ สามารถเลือกใช้และพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ชีวิตและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีจิตวิญญาณความเป็นครูทุ่มเทเสียสละทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ครูมีความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ
- 2) ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีสมรรถนะสำคัญตามที่หลักสูตรกำหนด มีเหตุผล ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน คิดเป็น ทำเป็น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น
- 3) ด้านคุณภาพของผู้บริหาร ผู้บริหารมีความตระหนักเห็นความสำคัญและเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความมุ่งมั่น กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารงานวิชาการ วางแผนแก้ไขปัญหาด้านวิชาการที่เกิดขึ้นได้ มีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ
- 4) ด้านคุณภาพของสถานศึกษา สถานศึกษามีผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการ มีการจัดระบบการนิเทศภายในที่เข้มแข็ง มีภาคีเครือข่ายทางวิชาการที่เข้มแข็ง ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ชุมชนให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาแก่สถานศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จในการดำเนินงานในการนิเทศภายในโรงเรียนทำให้ครูผู้สอนมีความเข้มแข็งทางวิชาการทั้งการจัดทำหลักสูตรการวิจัยในชั้นเรียน การทำงานเป็นทีม การจัดการเรียนการสอน การวัดผล

และประเมินผล การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านคุณภาพครู คุณภาพผู้เรียน คุณภาพผู้บริหาร และคุณภาพสถานศึกษา นอกจากนี้เป็นที่ยอมรับว่าคุณภาพทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กันและส่งผลถึงกัน กล่าวคือ คุณภาพสถานศึกษาเป็นผลของคุณภาพครู คุณภาพผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน ถ้าผู้บริหารมีคุณภาพ มีความเป็นผู้นำ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับ Shaejiw (2014) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับพฤติกรรม การสอนของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดเทศบาลใน จังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งความถูกต้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาหลายขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กรณีศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน ต้นแบบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุงและการเก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้เป็นรูปแบบที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม และประโยชน์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการนิเทศภายใน โรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน

สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างขึ้นจากการนำองค์ประกอบในรูปแบบทั้ง 4 ด้าน คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศ ขอบข่ายการนิเทศภายใน กระบวนการนิเทศภายใน และผลของการนิเทศภายใน ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 21 คน ในระยะที่ 2 มาจัดทำร่างคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) 5 ระดับ นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาในรายละเอียดและความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม สอดคล้องกับ Suksu-ath (2007) ได้ให้ความเห็นว่าคู่มือที่ดีควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ คือ เนื้อหาถูกต้องและครอบคลุมสาระของคู่มือ การจัดลำดับข้อมูล นำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย รายละเอียดของคู่มือชัดเจนเข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ รูปแบบของคู่มือสวยงามและทนต่อการใช้งาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรนำการวิจัยปฏิบัติการ โดยใช้รูปแบบการนิเทศภายใน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น
3. ควรทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการนิเทศภายในด้วยกระบวนการนิเทศแบบ NPSFE กับการนิเทศรูปแบบอื่น

References

- Intararuksasap, S. (2015). *Guidelines on internal supervision improvement for small-sized primary schools under Kamphaeng Phet primary educational service area office 1* (M.Ed. Thesis). Kamphaeng Phet: Kamphaeng Phet Rajabhat University. [in Thai]
- Ketbanchong, K. (2014). *The administrative factors affecting school internal supervision of administrators under Prachuap Khiri Khan primary educational service area office 1* (M.Ed. Thesis). Petchaburi: Petchaburi Rajabhat University. [in Thai]
- Roms, P. (2015). *The development of effective internal supervision model for schools under Roi-Et primary educational service area office 1* (Ph.D. Thesis). Maha Sarakham: Maha Sarakham Rajabhat University. [in Thai]
- Shaejiw, S. (2014). *A study on the relation between internal supervision process and teaching behaviors of teachers under the municipalities in Rayong, Chantaburi and Trat Provinces* (M.Ed. Thesis). Chantaburi: Rambhai Barni Rajabhat University. [in Thai]
- Suksu-ath, M. (2007). *The development of clean technology operation manual for hospitals* (M.Sc. Thesis). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- The National Education Commission. (2002). *National education Act B.E. 2542 (1999) and its 2nd amendment B.E. 2545 (2002)*. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., Ltd. [in Thai]
- Yutrong, W. (2014). *The development of internal supervision administration model for primary schools* (Ph.D. Thesis). Bangkok: North Bangkok University. [in Thai]

Author

Miss Vichanee Tossa

Ph.D. Student in Educational Administration and Development,

Faculty of Educational, Sakon Nakhon Rajabhat University,

Sakon Nakhon 47000

Tel.: 084-7260733 E-mail: wichanee17@gmail.com

